

M ALBERTO
MORAVIA

Amorul
conjugal

Traducere din limba italiană
de Cerasela Barbone

POLIROM
2020

Mai târziu, după ce a plecat Antonio, am trecut în dormitorul meu și, îmbrăcându-mă, am început, ca de obicei, să mă gândesc la munca deja făcută. Pînă atunci nu mă gândeam decît la paginile scrise în fiecare dimineață, dar în acea zi, pentru prima dată, am contemplat și am mîngîiat cu memoria întreaga poveste, de la început pînă la sfîrșit. Ceea ce deja numeam, în sinea mea, capodopera mea se afla în fața mea, în fine, completă și perfectă și eu puteam, în sfîrșit, să mă bucur de deplinătatea ei cum te bucuri de o panoramă, după un lung și obositor urcuș, pe care n-ai putut-o întrevedea decît pe bucățele. Aceste lucruri, de altfel, se pot doar sugera, nu descrie. E de ajuns să spun că în vreme ce mă gândeam la povestire, timpul mi se părea suspendat într-o stare de extaz, și chiar așa era. Dintr-odată, ușa s-a deschis și soția mea a apărut în prag:

— Dar ce faci?... E gata... E gata deja de trei sferturi de oră.

Eu stăteam pe pat, în halat, și hainele mele erau încă pe scaunul pe care le pusesem cu o seară înainte. M-am uitat la ceasul de la mîină: Antonio plecase cam pe la ora 12.45. Era ora 14.00. Eu petrecusem o oră și un sfert așezat pe pat, cu o șosetă pe picior și cealaltă în mîină.

— Iartă-mă, am spus tresărind groaznic, nu știu ce mi s-a întâmplat... vin imediat.

M-am îmbrăcat în grabă și m-am dus după ea la parter.

După-amiaza, când starea inițială de exaltare s-a mai atenuat, au apărut primele întrebări. Eu hotărâsem să-i citesc povestirea soției mele imediat după ce o terminam. În ea aveam mai multă încredere decît în mine sau în oricare alt critic. Cum am mai spus, nu era cultă, era în afara literaturii, nu avea pentru cărți decît interesul persoanelor obișnuite care, mai mult decît la stil, se uită la fapte. Dar tocmai din aceste motive, tocmai pentru că știam că ar fi judecat cam la fel ca publicul mai necizelat aveam încredere în ea. O știam vie, inteligentă cît trebuia, plină de bun-simț, incapabilă, pînă la urmă, să se înșele, deși din motive diferite față de literații de profesie. Părerea ei, așa cum credeam, n-ar fi putut să-mi dea ideea valorii strict literare a povestirii, dar mi-ar fi permis să înțeleg dacă era o carte vie sau nu. Și, în fond, pentru orice carte, prima problemă de pus ar trebui să fie cea a vitalității ei totale. Există cărți imperfecte, prost construite, fără logică, dezordonate, dar vii, pe care le citim și le vom citi mereu, și există cărți, în schimb, perfecte în fiecare detaliu, bine structurate, bine compuse, ordonate și îngrijite, dar moarte,

pe care le aruncăm cu toată perfecțiunea lor, cu care de altfel nu știm ce să facem. Eu ajunsesem la convingerea aceasta după mulți ani de lectură și de exerciții critice. Deci, în primul rînd, trebuia să știu dacă era vie cartea mea; și nimeni n-ar fi putut să mă asigure de asta mai bine decît soția mea.

Trebuie să spun că mă pregăteam pentru proba aceasta, pe care o consideram într-un fel supremă, cu o liniște sufletească deplină. În legătură cu calitățile literare ale povestirii mele aveam încă multe îndoieli, nerecitind-o și rămînîndu-mi impresia că o scrisesem poate puțin cam în grabă. Dar în legătură cu vitalitatea ei mi se părea că nu puteau să existe dubii. Oare nu se insinuaseră, pe măsură ce înaintasem cu compoziția, acele sentimente dezolante de sterilitate, de dificultate, de inadecvare, de aproximare și de sofisticărie, care mă chinuseră toată viața mea și, în cele din urmă, mă opriseră de fiecare dată cînd îmi propusesem să scriu? Nu simțisem oare, în timp ce scriam, rupîndu-se în pieptul meu ca un fel de diafragmă, al cărei conținut curgea nu atît liniștit ca un pîrîiaș, cît erupînd și crescînd ca o inundație? Nu simțisem, în fine, tot timpul, că ceea ce eram eu se reflecta fidel în ce scriam și ce scriam în ce eram? Și tot așa, alte judecăți similare mă făceau acum să mă simt liniștit

în legătură cu efectele lecturii pe care voiam să i-o ofer soției mele.

Rămîneau cîteva dificultăți practice. Manuscrisul, fără să fie neapărat neclar, conținea destule ștersături și adaosuri printre rînduri care poate ar fi făcut confuz și neplăcut cititul. Se putea întîmpla ca în aceste locuri să fiu nevoit să mă întrerup și să studiez pagina ca să regăsesc sensul pierdut, rupînd astfel un farmec pe care l-aș fi vrut continuu și complet. Putea și să se întîmple ca în graba primei redactări să-mi fi scăpat unele detalii, unele finisări. Am dezbătut argumente pro și contra lecturii în timpul după-amiezii, deși mă plimbam cu Leda și discutam despre lucruri oarecare. În cele din urmă, am hotărît că îmi convenea să amîn lectura cu vreo zece zile, în timpul cărora aș fi copiat la mașină manuscrisul. Copiind, cum știam, multe lucruri s-ar fi așezat la locul lor, dacă nu erau deja, și multe altele, dacă lipseau, ar fi putut fi adăugate. Stilul s-ar fi întărit, orice inutilitate expresivă ar fi fost eliminată. Și apoi, argument decisiv, m-aș fi bucurat încă zece zile de capodopera mea, în intimitatea ineditului. Acest din urmă motiv mă convinse total.

Adusesem de la Roma mașina de scris, care, fiindcă n-o folosisem decît pentru scrisori de afaceri sau, rar, pentru cîte un articol, era

aproape nouă. Era o mașină americană, de ultimul tip, cea mai bună care se putea găsi, și această perfecțiune a ei, în vremurile sterilității mele, mă umplea uneori de tristețe. Mă gîndeam că eram într-adevăr unul dintre acei scriitori bogați și incapabili care au tot ce le trebuie ca să-și scrie capodopera: bani, timp, un birou confortabil, cufundat în liniște, hîrtie cu filigran, stilouri de firmă, mașină de scris foarte modernă, totul, mai puțin talentul. Care pogoară să binecuvînteze carnetelul de cîțiva bani în care un adolescent nemîncat mîzgălește cu creionul, după cum vine și se duce inspirația, cîteva rînduri, din cînd în cînd, în fundul cafenelelor și al cofetăriilor populare. Acum, însă, acest sentiment amar de sterilitate, pe care mi-l inspirau frumoasa mea mașină de scris și toate celelalte comodități de care dispuneam, dispăruse. Eram bogat, răsfățat, dar creasem; aveam hîrtie de lux, birou, bibliotecă, mașină de scris, dar creasem. De astfel de superstiții cred că este plină viața oamenilor care creează; sau cred ei că asta fac.

Și cum m-am dus să examinez chiar în după-amiaza aceea mașina ca să văd dacă era în regulă, am descoperit să uitasem hîrtia de scris la Roma. Știam că era de negîndit să găsesc asemenea hîrtie în tîrg, prin urmare m-am hotărît să mă duc să o cumpăr din

oraș. Acolo era un magazin de papetărie de unde se aprovizionau toate birourile din zonă. Dar în ziua aceea era exclus să pot merge, deoarece teleaga arendașului, singurul mijloc de transport de care dispuneam, plecase deja de dimineață. Am hotărît să mă duc a doua zi. Chiar în seara aceea am anunțat-o pe soția mea în legătură cu excursia programată, spunându-i că trebuia să mă duc în oraș la cumpărături, dar fără să specific ce intenționam să cumpăr; și, ca să salvez aparențele, i-am propus să mă însoțească. De fapt, știam că în teleagă era puțin loc și că ei nu-i plăcea vehiculul acela incomod și lent. Pe de altă parte, nu mi-ar fi displicut să refuze: eram atât de fericit, că singurătatea mi se părea preferabilă companiei. Cum prevăzusem, ea a refuzat, fără să comenteze în vreun mod planul excursiei. A întrebat după o clipă:

— La ce oră te întorci?

— Repede... în orice caz, la timp pentru micul dejun.

Ea a tăcut, apoi a reluat la întâmplare:

— Dacă vine bărbierul, ce e de făcut?

M-am gândit o clipă și apoi am răspuns:

— Sigur ajung eu înainte... în caz că întârzi, puneți-l să aștepte.

Răspunsul acesta era dictat de repulsia de a apela la serviciile bărbierilor din oraș,